

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Παναγιώτης ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης
Φιλοσοφική Σχολή (Φ.Π.Ψ.)
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

του έργου «**ΕΝΤΑΞΗ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΑΙΔΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ**»

για την περιφέρεια: ΗΠΕΙΡΟΥ, ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
και για τη χρονική περίοδο Σεπτεμβρίου 2006 – Ιουλίου 2007

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

1. ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

- 1.1 Προετοιμασία .....σελ. 4
- 1.2 Η εγκατάσταση του δικτύου .....σελ. 5-6
- 1.3 Εν δράσει..... σελ. 6
- 1.4 Δυσχέρειες εφαρμογής
  - 1.4.1 Η επιμονή της ευστοχίας / το κυνήγι του στόχου..... σελ. 7-8
  - 1.4.2 Το “όχι” του σχολείου..... σελ. 8
  - 1.4.3 Υπέρβαση..... σελ. 8
  - 1.4.4 Μελανή κηλίδα..... σελ. 9-10
  - 1.4.5 Εθνοτικές εμμονές ή ο φόβος του στιγματισμού;..... σελ. 10
- 1.5 Σεμινάρια διάχυσης..... σελ. 11

2. Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

- 2.1. Η Διοικητική/οργανωτική διάσταση..... σελ. 12-18
- 2.2 Η γεωγραφία του έργου..... σελ. 19-25
- 2.3 Το έργο στις σχολικές μονάδες..... σελ. 26-27
- 2.4. Το Έργο με αριθμούς..... σελ. 28-29

3. ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ

- 3.1. Εντός .... εκτός..... (δράσεων)..... σελ. 30-31
- 3.2. ... Και επί τα αυτά..... σελ. 32-34

ΩΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στην έκθεση αυτή επιχειρείται η περιγραφή και κριτική αποτίμηση της εφαρμογής του Προγράμματος «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο» στη γεωγραφική έκταση της Ηπείρου, των Ιονίων Νήσων και της Αιτωλοακαρνανίας κατά το ακαδημαϊκό/σχολικό έτος 2006-2007.

Με τη σημείωση ότι δεν υπάρχουν αναφορές για την ύπαρξη τσιγγάνων στους Νομούς Λευκάδας και Ζακύνθου στον Πίνακα 1 αποτυπώνεται γεωγραφικά η περιοχή στην οποία αναφέρεται η Έκθεση αυτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η Έκθεση διαρθρώνεται σε τρεις (3) ενότητες που παρέχουν μια εναργή εικόνα της οργάνωσης, ανάπτυξης και λειτουργίας του συγκεκριμένου προγράμματος στο εκπαιδευτικό πεδίο.

1. ΠΟΡΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

1.1. Προετοιμασία

Η έναρξη εφαρμογής του έργου συμπίπτει πραγματικά με την αρχή λειτουργίας των σχολείων το Σεπτέμβριο του 2006. Γιατί η εστίαση του έργου αλλά και συνολικά της προβλεπόμενης εκπαιδευτικής παρέμβασης γίνεται για την ένταξη των τσιγγανοπαίδων στο σχολείο.

Με βάση τα υπάρχοντα και διαθέσιμα στοιχεία είναι γνωστές οι σχολικές μονάδες που δέχονται παιδιά τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης και βεβαίως οι γεωγραφικές ορίζουσες εγκαταβίωσης του πληθυσμού αναφοράς. Η αναγνώριση και επιβεβαίωση αυτής της πραγματικότητας αποτέλεσε **το πρώτο βήμα** για το σχεδιασμό υλοποίησης του έργου.

Ταυτόχρονα έγιναν οι πρώτες επισκέψεις **ενημέρωσης**, αρχικά, και **πρόσκλησης**, στη συνέχεια, συμμετοχής των διοικητικών στελεχών του εκπαιδευτικού συστήματος στο υπό εκδίπλωση πρόγραμμα. Ανεξάρτητα από τη θέση που κατείχαν, Περιφερειακοί Διευθυντές, Διευθυντές Α' Βάθμιας Εκπαίδευσης σε νομαρχιακό επίπεδο και Διευθυντές Σχολικών Μονάδων ανταποκρίθηκαν στις προσκλήσεις συμμετοχής.

Ωστόσο, σποραδικές “αντιστάσεις” συμμετοχής παρατηρήθηκαν από κάποιους διευθυντές σχολείων και συνδέονταν κυρίως με την πρόβλεψη είσπραξης επιμισθίου για έργο που αναλάμβανε συνολικά το σχολείο και, συνεπώς, η “θέση” τους θεωρούσαν ότι δυσχεραίνονταν αναφορικά με τη διαχείριση των όποιων απολαβών.

Για την ουσιαστική έναρξη του έργου αναμενόταν **η επιλογή** και **πρόσληψη** του δικτύου συνεργατών προκειμένου αυτοί να αναλάβουν την εφαρμογή με επίκεντρο τις σχολικές μονάδες. **Συμμετείχα**, ως μέλος επιτροπής, στην επιλογή διοικητικού στελέχους και στην αξιολογική κατάταξη υποψηφίων για το δίκτυο των συνεργατών στην περιφέρεια που είχα οριστεί ως συντονιστής (Ηπειρος, Ιόνια και Αιτωλοακαρνανία).

1.2. Η εγκατάσταση του δικτύου

Η Περιφερειακή Γραμματεία άρχισε να λειτουργεί από τα τέλη Οκτωβρίου και η υποδοχή των συνεργατών για “ανάληψη υπηρεσίας” έγινε στις αρχές Νοέμβρη 2006. Στη σχετική συνάντηση, που είχε συντονιστικό χαρακτήρα, ορίστηκε το πλαίσιο δραστηριοτήτων, αποσαφηνίστηκαν οι οργανωτικές ορίζουσες και διευκρινίστηκαν στόχοι, ενέργειες, πρωτοβουλίες και υποχρεώσεις. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε τόσο στην ανάγκη ανάπτυξης αρμονικών σχέσεων με τη διεύθυνση και με το σύλλογο διδασκόντων στις σχολικές μονάδες αναφοράς όσο και στη διασύνδεση με τους ανθρώπους του καταυλισμού – με κατεύθυνση την ικανοποίηση καθημερινών βασικών αναγκών του τομέα της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης – ώστε να διευκολυνθεί η μόνιμη διασύνδεση με το σχολείο και το έργο του.

Τονίστηκε, επίσης, πόσο βασικό είναι να συντάσσονται μηνιαίες εκθέσεις υλοποίησης του έργου με ιδιαίτερη αναφορά σε παράλληλες δράσεις, πρωτοβουλίες και ενημερωτικές συναντήσεις με στελέχη κοινωνικής παρέμβασης (κυρίως υπηρεσίες πρόνοιας και υγιεινής), δημοτικών αρχών και άλλων δημοσίων υπηρεσιών που μπορούν να ικανοποιήσουν βασικές ανάγκες, όπως, π.χ. εμβόλια, ύδρευση, αποκομιδή σκουπιδιών κ.ά.

Μια άλλη παράμετρος του πλαισίου υποχρεώσεων αφορά στη διαμόρφωση σχέσεων συνεργασίας με την τοπική εκπαιδευτική ιεραρχία και τη δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος υποστήριξης. Παρόμοια προσέγγιση θα απαιτούνταν απέναντι σε τοπικούς συλλόγους (πολιτιστικού ή κοινωνικού χαρακτήρα) ρομ, γιατί η συντονισμένη τους δράση διευκολύνει και την απήχηση και την υλοποίηση του έργου.

Η καθοδήγηση των επιτόπιων συνεργατών “απέδωσε” με τη συγκομιδή των πρώτων εκθέσεων από το Νοέμβριο του 2006.

Το δίκτυο των συνεργατών ενισχύεται αργότερα (Ιανουάριος 2007) από δύο διαμεσολαβητές που ανέλαβαν έργο στις πολυπληθείς περιοχές Μεσολογγίου και Αγρινίου και ένα μήνα μετά (Φεβρουάριος 2007) από δύο συνεργάτες μερικής απασχόλησης (στο Αγρίνιο και την Κέρκυρα).

Οι εκθέσεις του συνόλου των συνεργατών, μηνιαίες και αναλυτικές, επιτρέπουν την αδρομερή πληροφόρηση της εξέλιξης του προγράμματος σε νομαρχιακό επίπεδο.

1.3. Εν δράσει

Η ολόπλευρη ανάπτυξη του προγράμματος είναι γεγονός από τις αρχές του 2007, όταν, στο πλέγμα των λεγόμενων σχολείων παρέμβασης και σχολείων παρακολούθησης, δρομολογείται στα πρώτα η λειτουργία Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας (Τ.Ε.Δ.) και Εργαστηρίων Δημιουργικής Απασχόλησης Μαθητών (Ε.Δ.Α.Μ.) με σκοπό την **παιδαγωγική/εκπαιδευτική στήριξη** των μαθητών τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης. Η στήριξη αυτή έχει και μαθησιακό/διδακτικό προσανατολισμό αλλά και πολιτισμικό, με την έννοια ότι οι ποικίλες παράλληλες δραστηριότητες αποσκοπούν στην ελκυστική, μορφωτική και διευκολυντική υποβοήθηση, με τα κατάλληλα μέσα και σε θετικό “κλίμα”, της προσαρμογής και εξοικείωσης των παιδιών με το σχολικό έργο, τις μαθησιακές υποχρεώσεις/διαδικασίες και την προσωπική ανάπτυξη.

1.4. Δυσχέρειες εφαρμογής

Η πραγμάτωση του έργου δεν ήταν χωρίς κάποιες δυσκολίες που συνιστούν και **ιδιότυπες “αντιστάσεις”** στην ανάπτυξη του έργου. Πολύ περισσότερο που “αναφύονται” αυτόκλητα στο κοινωνικό πεδίο.

Συγκεκριμένα:

1.4.1 Η επιμονή της ευστοχίας / το κινήρι του στόχου

Στο Ν. Θεσπρωτίας, στην Ηγουμενίτσα, υπήρχαν και κατά το παρελθόν αναφορές, που κατέγραψαν την παρουσία μικρού αριθμού ντόπιων τσιγγάνων τόσο στην περιοχή “Αμπέλια” όσο και μετακινούμενων στο χώρο εισόδου, κοντά στη χωματερή, του Δήμου Ηγουμενίτσας. Οι δύο τρεις (2-3) οικογένειες στα “Αμπέλια” διαπιστώθηκε ότι δεν είχαν/έχουν παιδιά σχολικής ηλικίας σε επανειλημμένες επισκέψεις της συνεργάτιδας. Οι τρεις τέσσερις (3-4) οικογένειες στο χώρο της χωματερής, με προέλευση από τη Βέροια (Αλεξάνδρεια), είχαν κατά προσέγγιση δέκα-δώδεκα (10-12) παιδάκια σχολικής ηλικίας.

Οι επαφές με το Δήμο και την εκπαιδευτική ιεραρχία (σχολικό σύμβουλο, κυρίως, λόγω και της διαθεσιμότητάς του) οδήγησαν στην αναζήτηση εκπαιδευτικού πλαισίου για την υποδοχή των παιδιών αυτών στην πλησιέστερη σχολική μονάδα της Ν. Σελεύκειας, όπου η περιοχή ανήκει κοινωνικο-γεωγραφικά. Ο Διευθυντής, εκφράζοντας την ομόθυμη στάση του συλλόγου των εκπαιδευτικών αλλά και των κινητοποιηθέντων γονέων, επέβαλαν de facto την ακύρωση οποιουδήποτε εγχειρήματος εγγραφής και ένταξης, σε ειδικό τμήμα, των μαθητών αυτών και το οριστικό ναυάγιο του σχετικού σχεδιασμού.

Η κ^α Χρ.Μπίκα, συνεργάτιδα του προγράμματος, με αποτελεσματικούς χειρισμούς, “πιέσεις” και ακαταπόνητες συνεννοήσεις αλλά και την αμέριστη/εργώδη εμπλοκή του σχολικού συμβούλου Κωνσταντίνου Νάτση ενέταξαν το Μάρτιο του 2007 τα παιδιά αυτά σε Τμήμα Ένταξης στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο Ηγουμενίτσας, όπου και έγιναν ταχύτατα οι απαραίτητες διευθετήσεις για την έναρξη φοίτησης (μεταφορά, διαμόρφωση χώρων υγιεινής, εκπαιδευτικός κτλ.) Εντύπωση προκαλούσε η ενθουσιώδης, μεθοδική και αποτελεσματική ενεργοποίηση του Δ/ντή της σχολικής μονάδας (κ^{ος} Βέρμπης) αλλά και του συνόλου των διδασκόντων.

Μετά από μια εβδομάδα λειτουργίας, απρόσκοπτης και ευοίωνης, εξωτερικά συμβάντα – εθνογραφικού ενδιαφέροντος! – επέβαλαν την εσπευσμένη αποχώρηση του

συνόλου των οικογενειών και .... την άδοξη κατάρρευση του εγχειρήματος σχολικής ένταξης των εν λόγω παιδιών/μαθητών.

1.4.2 Το “όχι” του σχολείου

Το Αντίρριο, ως διαμετακομιστικός κόμβος, όταν ακόμη δεν υπήρχε “η γέφυρα Χαρίλαος Τρικούπης”, ήταν χώρος που “κρατούσε” τσιγγάνους οι οποίοι ασκούσαν ποικίλες βιοποριστικές δραστηριότητες. Εξάλλου, στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού φοιτούσαν πάντοτε και παιδιά τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης.

Αμέσως μετά την ανάληψη έργου από τους συνεργάτες του Δικτύου (Νοέμβριος 2006), ο τοπικός συνεργάτης επισκέφθηκε τη συγκεκριμένη σχολική μονάδα επανειλημμένα προτείνοντας επικοινωνία και υποστήριξη του έργου της αναφορικά με τους τσιγγανόπαιδες. Η πρόταση συνεργασίας **δεν** έγινε αποδεκτή (ακόμη και μετά από παρέμβαση/παράκληση του Διευθυντή Α’ Βάθμιας Εκπαίδευσης) και **η απάντηση ήταν κατηγορηματικά αρνητική**.... “καμιά επικοινωνία”, “καμιά επαφή”....

1.4.3 Υπέρβαση

Το Δημοτικό Σχολείο στο παραλιακό Δημοτικό Διαμέρισμα του Μύτικα στο Δήμο Πρέβεζας έχει στα γεωγραφικά του όρια την αρμοδιότητα και υποχρέωση να εγγράψει και να στεγάσει σχολικά τους μαθητές του τσιγγάνικου καταυλισμού στη βιομηχανική περιοχή της πόλης.

Η εγγραφή και φοίτηση στη συγκεκριμένη σχολική μονάδα γνώρισε δυσκολίες κυρίως γιατί υπήρξαν **αντιδράσεις** του Συλλόγου Γονέων υποκινούμενες και από άλλα κίνητρα και αντιπαραθέσεις, οι οποίες ήταν μαχητικές, σθεναρές και μεθοδευμένες, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η εφαρμογή του προγράμματος. Οι δυσχέρειες επιτείνονταν και από το γεγονός ότι εξαιτίας της απόστασης από τον καταυλισμό, τα παιδιά έπρεπε να μεταφέρονται καθημερινά στο σχολείο και το ΚΤΕΛ, που ανέλαβε το έργο, ανέφερε συχνά καταστροφές και ζημιές στα λεωφορεία του.

Εξαιτίας των παραπάνω δυσκολιών, η φοίτηση ήταν ελλιπής και σποραδική, πράγμα που εύκολα μπορεί να κατανοηθεί αν κανείς συνεξετάσει τις προαναφερθείσες παραμέτρους λειτουργίας του τμήματος.

Αξίζουν συγχαρητήρια στην εκπαιδευτικό που “δοκίμασε” το εγχείρημα και αναμετρήθηκε με τα προβλήματα, τις τοπικές αντιπαλότητες και τις αντιξοότητες του έργου.

1.4.4. Μελανή κηλίδα

Μια άλλου τύπου δυσχέρεια καταγράφεται στο Αγρίνιο. Στη δυτική πλευρά της πόλης, στα όρια του οικιστικού ιστού, στην περιοχή του Σταδίου, σε τριτοκοσμικές συνθήκες διαβίωσης, εκεί όπου οι καταστάσεις δεν σου επιτρέπουν να μιλήσεις για σχολείο, εντοπίστηκαν είκοσι (20) περίπου παιδιά που δεν είχαν ποτέ μέχρι σήμερα εγγραφεί και προσεγγίσει το σχολείο.

Η πλησιέστερη σχολική μονάδα (το 13^ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου) απέχει περισσότερο από δύο (2) χιλιόμετρα και η σκέψη της μεταφοράς ακυρώνεται από την κατηγορηματική άρνηση συνάντησης και οποιασδήποτε επικοινωνίας με “αυτούς εκεί κάτω”, δηλ. τους “άλλους”, επίσης τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης, συμπολίτες. Όσοι διαμένουν στην περιοχή του σταδίου νιώθουν μια βαθιά απόρριψη και τηρούν μια απόλυτη, άκαμπτη στάση μη ανάμιξης με “αυτούς”. Έχει επιβληθεί μια περιχαράκωση στο άθλιο περιβάλλον τους και διαβιούν σε απάνθρωπες συνθήκες εγκατάστασης που αποπνέουν αποξένωση, βία και εγκατάλειψη.

Η αναγνώρισή τους, ως ομάδας παιδιών ηλικίας από έξι/επτά (6-7) ετών μέχρι δεκαπέντε (15) ετών έγινε **μόνο όταν ολοκληρώθηκε η απογραφή δηλ.** μετά τον Μάιο 2007. Η διαπίστωση ύπαρξης αυτής της ομάδας επέτρεψε να αρχίσουν έγκαιρα οι πιέσεις για την αναζήτηση σχολικής στέγης παράλληλα με την έγνοια και με στοχευμένες ενέργειες προς αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς (ΝΕΛΕ, ΚΕΕ κ.ά.) ώστε σε παιδιά ηλικίας μεγαλύτερης των δεκαπέντε ετών να γίνει αλφαριθμητισμός και να καταβληθούν γενικότερα προσπάθειες κοινωνικής ένταξης.

Η ενημερωτική συνάντηση της 10^{ης} Μαΐου 2007 στο Αγρίνιο αποτέλεσε το βήμα για την ενημέρωση των εκπαιδευτικών αρχών και την αναζήτηση λύσεων ενόψει του επόμενου σχολικού έτους (Σεπτέμβριος 2007). Η εγγραφή στο 13^ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου γρήγορα εγκαταλείφθηκε όχι μόνο ή τόσο για τις εκατέρωθεν αντιστάσεις συνύπαρξης αλλά και γιατί ήδη τα προβλήματα κανονικής φοίτησης και μορφωτικής αποτελεσματικότητας όσων είχαν εγγραφεί σ’ αυτό ήταν ολοφάνερα, διαπιστωμένα και κυρίως ομολογημένα. Η ιδέα της μεταφοράς γρήγορα ακυρώθηκε και γιατί τα πλησιέστερα σχολεία δεν είχαν χώρους αλλά κυρίως γιατί οι Διευθυντές, οι Σύλλογοι Διδασκόντων και οι Εκπαιδευτικές Αρχές θεωρούσαν, περίπου συντονισμένα, ότι θα διαταράσσονταν τα πλαίσια λειτουργίας των παραπλήσιων σχολικών μονάδων.

Έτσι, το πρόβλημα έμεινε άλυτο, η πρόκληση μεγάλη και η εκκρεμότητα αυτή εξακολουθεί να λειτουργεί μέχρι σήμερα ως **μελανή κηλίδα** στην περιφέρεια που είναι στην αρμοδιότητά μου.

1.4.5. Εθνοτικές εμμονές ή ο φόβος του στιγματισμού;

Το Δημοτικό Σχολείο Παρακαλάμου, στο ομώνυμο Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Άνω Καλαμά, αποτελούσε από το 1997 ένα σχολείο διαχρονικής εφαρμογής των δράσεων του Προγράμματος “Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο”. Ο Παρακάλαμος κατοικείται, υπάρχουν σχετικές μαρτυρίες και καταγραφές, και από “γύφτους”, προφανώς ρόμικης προέλευσης, που παραδοσιακά απασχολούνται κυρίως σε μουσικές κομπανίες, δηλαδή σε ομάδες λαϊκών οργανοπαικτών. Ήταν, βεβαίως, γνωστή η ευαισθησία των κατοίκων αναφορικά με τον **εθνοτικό τους αυτοχαρακτηρισμό** που λειτουργεί περίπου ως τίτλος τιμής και καυχούνται για την πολιτισμική τους ταυτότητα. Λαμβάνοντας υπόψη αυτή την προσήλωση ουδέποτε αναρτήθηκε στο σχολικό χώρο “υλικό διάχυσης”, γιατί σ’ αυτό αναγραφόταν ότι πρόκειται για “πρόγραμμα τσιγγανοπαίδων”, τίτλο που είχε προσδιορίσει το ΥΠ.Ε.Π.Θ.

Παρά το γεγονός ότι είχε προηγηθεί ενημέρωση του Συλλόγου Γονέων από τη Διευθύντρια και το Σύλλογο Διδασκόντων, είχε προ πολλού ενημερωθεί/εμπλακεί στο έργο η νομαρχιακή διοικητική ιεραρχία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, δημοσιεύματα στον τοπικό τύπο (Πρωινός Λόγος 24 - 25.05.2007) πρόβαλαν, προφανώς εξαιτίας τοπικών/πολιτικών αντιπαραθέσεων, εντάσεων και προσωπικών διενέξεων, ότι **επιχειρείται “να βαφτιστούν” τσιγγανάκια ορισμένα παιδιά του Δημοτικού Σχολείου**. Η ιδιότυπη αυτή “κρίση”, που τροφοδοτήθηκε ενδεχομένως και από ατυχείς επικοινωνιακούς χειρισμούς της Διευθύντριας και του Δ.Σ. του Συλλόγου, οδήγησε σε αναστολή εφαρμογής των δραστηριοτήτων του Προγράμματος μετά από συνεννόηση του Περιφερειακού Διευθυντή Εκπαίδευσης Ηπείρου (κ. Ν. Πετρόπουλος) με τον περιφερειακό συντονιστή του έργου (κ. Π. Παπακωνσταντίνου).

Ως πολίτης, παιδαγωγός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, η απένταξη του Δημοτικού Σχολείου Παρακαλάμου θεωρώ ότι στερεί από τους μαθητές ευκαιρίες να βελτιώσουν, μέσα από τις προσφερόμενες δράσεις, τη σχολική τους επίδοση και μάθηση.

1.5. Σεμινάρια διάχυσης

Οι δράσεις του Προγράμματος και κυρίως η εκτύλιξή του στις περιφέρειες της χώρας υπηρετούν πολλαπλές στοχεύσεις. Αν ως σημαντικότερη στόχευση προβάλλει η ενημέρωση της εκπαιδευτικής κοινότητας στην πυραμιδική της διάταξη και η σφυρηλάτηση της συνοχής της στην υπόθεση εφαρμογής του ίδιου του έργου, δεν είναι υποδεέστερες και άλλες στοχεύσεις όπως η κινητοποίηση των γονέων, ιδιαίτερα από τον πληθυσμό αναφοράς, αλλά και άλλων κοινωνικών φορέων, πολιτιστικού, τοπικού/δημοτικού και επικοινωνιακού χαρακτήρα.

Η πλήρης διάταξη του προγράμματος (Ιαν. – Φεβρ. 2007) επέτρεψε το σχεδιασμό και την οργάνωση τριών εκδηλώσεων, από μία σε κάθε περιοχή που έχω την ευθύνη συντονισμού:

- 16-17 Μαρτίου στα Ιωάννινα
- 27 Απριλίου στην Κέρκυρα
- 10 Μαΐου στο Αγρίνιο

Για κάθε εκδήλωση υπάρχει αναλυτική έκθεση που έχει κατατεθεί στην Κεντρική Γραμματεία του Έργου.

Αξίζει ωστόσο να υπογραμμιστεί ότι, τόσο οι εισηγήσεις που έγιναν όσο και οι συζητήσεις που διεξήχθησαν, αλλά, κυρίως, οι αυθόρμητες εκδηλώσεις ατόμων και εκπροσώπων των τσιγγάνων καταγράφουν με ζωντανό τρόπο την υπάρχουσα κατάσταση, τεκμηριώνουν συγκεκριμένα αιτήματα στη βάση ζωτικών αναγκών και κυρίως υπογραμμίζουν πόσο η ανάδειξη των σχετικών ζητημάτων, όταν συνειδητοποιηθούν, μπορεί να οδηγήσουν και στην ψηλάφηση λύσεων, εξελίξεων και μετασχηματισμών.

2. Η ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

2.1. Η Διοικητική/οργανωτική διάσταση

Η διοικητική/οργανωτική διάταξη για την εφαρμογή του έργου αποτυπώνεται στους ακόλουθους Πίνακες με α/α 2-7.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ :	ΗΠΕΙΡΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	
ΝΟΜΟΣ :	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	
ΔΗΜΟΙ / ΣΧΟΛΕΙΑ / ΤΕΔ / ΕΔΑΜ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ :	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	10ο Δ.Σ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ Γιούνης Αναστάσιος(26510-22566)
		25ο Δ.Σ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (ΤΕΔ) Παπουτσής Ευάγγελος(26510-29094)
		Δ.Σ. ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ (ΤΕΔ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ:	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ :	1. ΠΑΛΑΜΑ ΧΡΥΣΑΝΘΗ (ΚΙΝ. 6945526008)	
	2. ΡΟΜΠΟΡΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ (26510-44159 / ΚΙΝ. 6932334510)	
	3. ΣΙΑΠΚΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ (26510-61674 / ΚΙΝ. 6974478503)	
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ	ΛΙΟΛΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ (26510-54470, 26510-26257)	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (26510-83891, 26510-83892)	

**ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ
ΣΧΟΛΕΙΩΝ**

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
10ο Δ/Σ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΓΙΟΥΝΗΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	26510-22566
25ο Δ/Σ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	26510-29094
11ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ	ΛΑΜΠΡΟΥ	ΛΑΜΠΡΙΝΗ	26510-72169

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
Δ.Σ. ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ	ΤΣΙΑΚΤΣΙΡΑ	ΑΘΗΝΑ	26530-31244

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ :	ΗΠΕΙΡΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (26510-83891)
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΝΤΟΥΣΚΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (26820-24844)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΝΟΜΟΣ :	ΠΡΕΒΕΖΑΣ
ΔΗΜΟΙ / ΣΧΟΛΕΙΑ / ΤΕΔ / ΕΔΑΜ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ :	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ: Δ.Σ. ΜΥΤΙΚΑ (ΤΕΔ & ΕΔΑΜ)
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ :	ΤΣΕΝΤΣΕΡΗΣ ΜΙΧΑΗΛ (6977466228)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΥΤΙΚΑ	ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	26820-41027

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΡΩΠΟΥ	ΣΟΥΡΛΑΣ	ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ	26820-31495
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Ν. ΚΕΡΑΣΟΥΝΤΑΣ	ΣΤΑΘΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	26830-41059
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΟΥΡΟΥ	ΖΑΦΕΙΡΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	26820-31213

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ :	ΗΠΕΙΡΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (26510-83891)
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΑΝΕΤΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ (26810-23711)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΝΟΜΟΣ :	ΑΡΤΑΣ
ΔΗΜΟΙ / ΣΧΟΛΕΙΑ / ΤΕΔ / ΕΔΑΜ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ :	ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ: 2ο Δ.Σ. ΑΡΤΑΣ (ΤΕΔ & ΕΔΑΜ)
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ :	ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ (6948433519)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
2ο Δ.Σ. ΑΡΤΑΣ	ΔΗΜΟΣ	ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ	26810-27677

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
4ο Δ. Σ. ΑΡΤΑΣ	ΣΤΟΥΚΑ	ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ	26810-73750
Δ.Σ ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	ΚΑΡΑΜΠΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	26810-28329

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ :	ΗΠΕΙΡΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΜΠΙΡΜΠΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ (2610-362400, 2610-362401)
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΑΠΑΤΣΙΡΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ (26310-25560/ ΚΙΝ. 6973263182)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΝΟΜΟΣ :	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
ΔΗΜΟΙ / ΣΧΟΛΕΙΑ / ΤΕΔ / ΕΔΑΜ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ :	ΔΗΜΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ: 13ο Δ/Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ(ΤΕΔ), 1ο Δ/Σ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (ΕΔΑΜ και ΤΕΔ) ΔΗΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ: 3ο Δ/Σ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ (ΤΕΔ) ΔΗΜΟΣ ΑΝΤΙΡΡΙΟΥ: 2ο Δ/Σ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ ΔΗΜΟΣ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ: 5ο Δ/Σ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ 3ο Δ/Σ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ: 3ο Δ/Σ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ (ΤΕΔ), 6ο Δ/Σ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ :	1. ΠΑΛΑΙΟΔΗΜΟΥ ΕΛΕΩΝΟΡΑ (26410-50244, 26410-54022/ ΚΙΝ. 6936144392)
	2. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ (26310-24924/ ΚΙΝ.6946269605)
	3. ΔΟΥΛΙΩΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ (26310-26458 /ΚΙΝ. 6974041069)
	4.ΒΡΑΝΑΣ ΘΕΜΗΣ (26410-48717 /ΚΙΝ. 6973.541135)
ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΕΣ	1. ΚΟΚΩΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ (ΑΓΡΙΝΙΟ)
	2. ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ (ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
13ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	26410-26430
1ο Δ.Σ ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	ΝΤΑΛΑΚΟΥΡΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	26410-22037
3ο Δ.Σ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ	ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ	26320-22790
2ο Δ.Σ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ	ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΗΣ	ΗΛΙΑΣ	26320-91377
5ο Δ.Σ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	ΚΑΤΣΑΓΑΝΝΗΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	26310-28105
3ο Δ.Σ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	ΤΑΡΑΤΣΑΣ	ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ	26310-22549
3ο Δ.Σ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	ΚΑΝΕΛΛΟΣ	ΚΩΣΤΑΣ	26340-27365
6ο Δ.Σ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	ΦΟΥΝΤΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	26340-27485
ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
1ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΧΕΙΜΩΝΑΣ	ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ	26410-22034 26410-27831
5ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΜΠΑΡΜΠΑΚΗΣ	ΗΛΙΑΣ	26410-23055 26410-44126
6ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	ΓΚΟΥΒΑΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	26410-29668
1ο Δ.Σ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ	ΓΚΟΓΚΟΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	26320-22442
2ο Δ.Σ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ	ΜΠΡΑΕΣΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ	26320-22587

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ :	ΗΠΕΙΡΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΝΘΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ (26610-82194, 26610-82195)	
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ (26610-81218)	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	
ΝΟΜΟΣ :	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	
ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΣΧΟΛΕΙΑ με Τ.Ε.Δ. και Ε.Δ.Α.Μ.	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΕΛΙΩΝ	Δ.Σ. ΣΙΝΑΡΑΔΩΝ Αλαμάνος Ξενοφών (26610-54295)
		Δ.Σ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Καρβέλας Ευάγγελος (26610-52442)
		Δ.Σ ΑΦΡΑΣ (ΤΕΔ κ ΕΔΑΜ) Μάμαλος Σπυρίδων (26610-52250)
	ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ	Δ.Σ ΚΑΝΑΛΙΩΝ (ΤΕΔ) Βλάσσης Κων/νος (26610-38116)
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ :	1. ΓΟΡΔΙΟΥ ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ (26610-38108 / ΚΙΝ.6977137496)	
	2. ΜΠΙΚΑ ΧΡΥΣΗ (26510-67839/ ΚΙΝ. 6946263186)	
	3. ΜΑΜΑΛΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ (6932.761577)	

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
Δ.Σ ΣΙΝΑΡΑΔΩΝ	ΑΛΑΜΑΝΟΣ	ΞΕΝΟΦΩΝ	26610-54295
Δ.Σ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	ΚΑΡΒΕΛΑΣ	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	26610-52442
Δ.Σ ΚΑΝΑΛΙΩΝ	ΒΛΑΣΣΗΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	26610-38116
Δ.Σ ΑΦΡΑΣ	ΜΑΜΑΛΟΣ	ΣΠΥΡΟΣ	26610-52250

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
Δ.Σ ΓΙΑΝΝΑΔΩΝ	ΒΛΑΧΟΥ	ΕΛΕΝΗ	26610-51464
Δ.Σ ΒΙΡΟΥ	ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΑ	26610-40118
1ο Δ.Σ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	ΤΖΙΩΤΣΗΣ	ΠΕΤΡΟΣ	26610-31755

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ :	ΗΠΕΙΡΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ - ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΑΝΘΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ (26610-82194)
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΜΠΑΓΙΩΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (26710-26922)
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΝΟΜΟΣ :	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ
ΔΗΜΟΙ / ΣΧΟΛΕΙΑ / ΤΕΔ / ΕΔΑΜ ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ :	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ: 5ο Δ.Σ. ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ (ΤΕΔ & ΕΔΑΜ)
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ :	ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ ΧΑΡΙΤΙΝΗ (6973019947)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
5ο Δ.Σ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ	ΛΑΪΝΗ	ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ	26710-22906

ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	ΕΠΙΘΕΤΟ	ΟΝΟΜΑ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ
1ο Δ.Σ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ	ΚΑΤΣΙΒΕΛΗΣ	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ	26710-91336

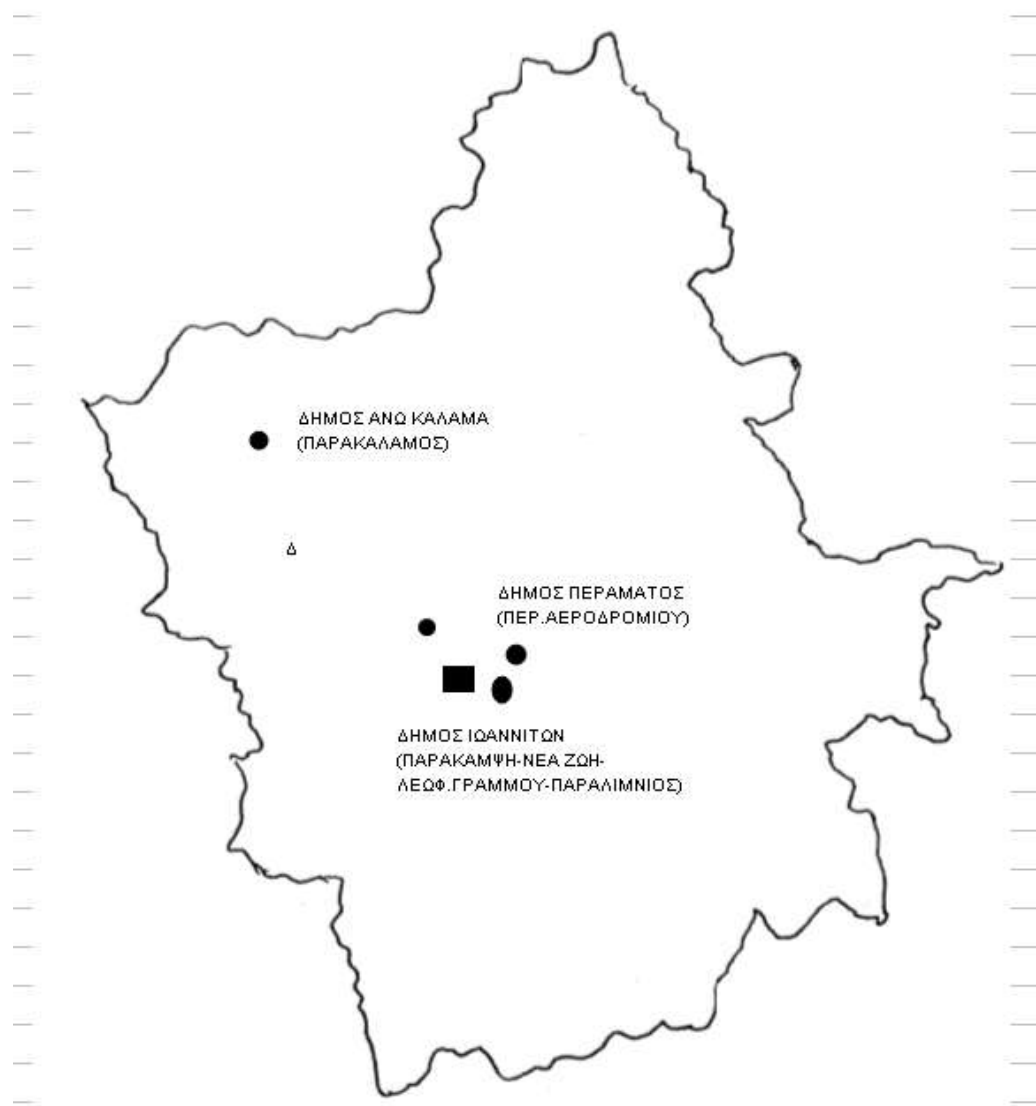
2.2 Η γεωγραφία του έργου

Η γεωγραφική αναγνώριση των σχολικών μονάδων εφαρμογής του προγράμματος γίνεται στους ακόλουθους Πίνακες με α/α 8-13.

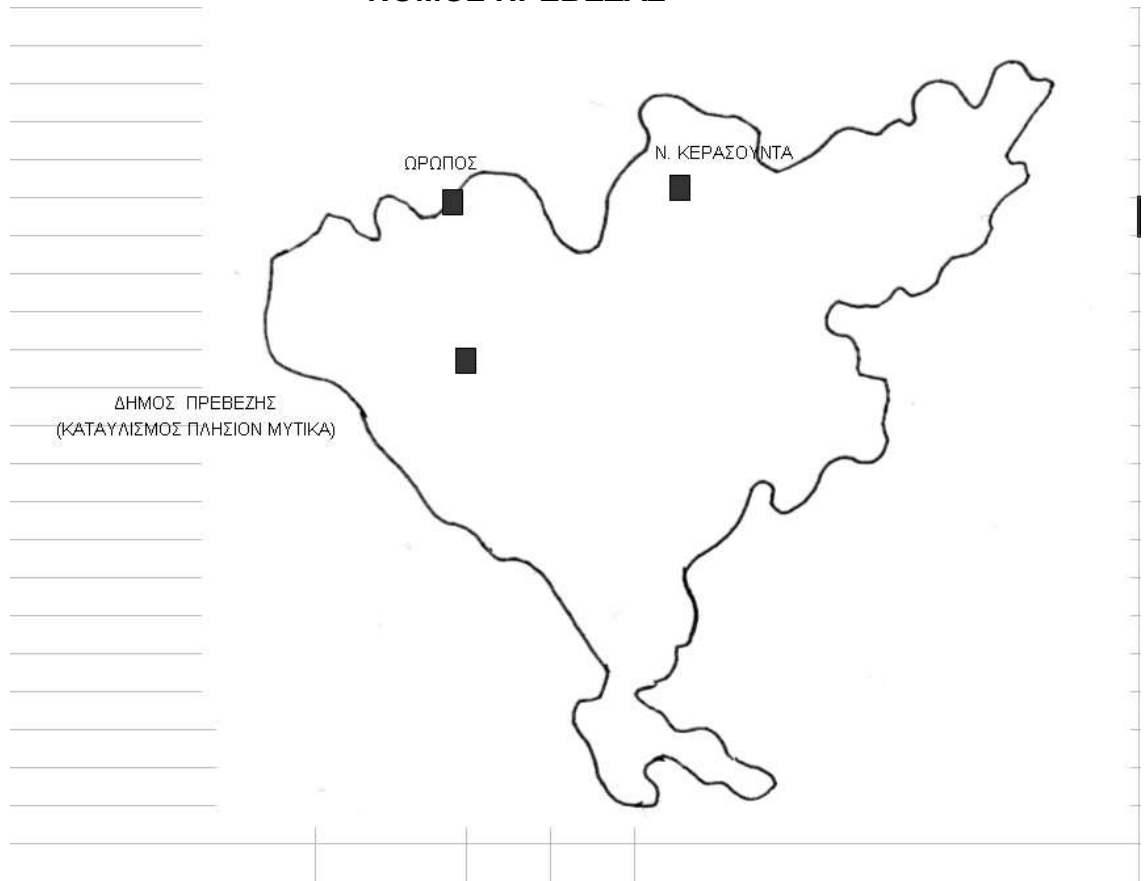
ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

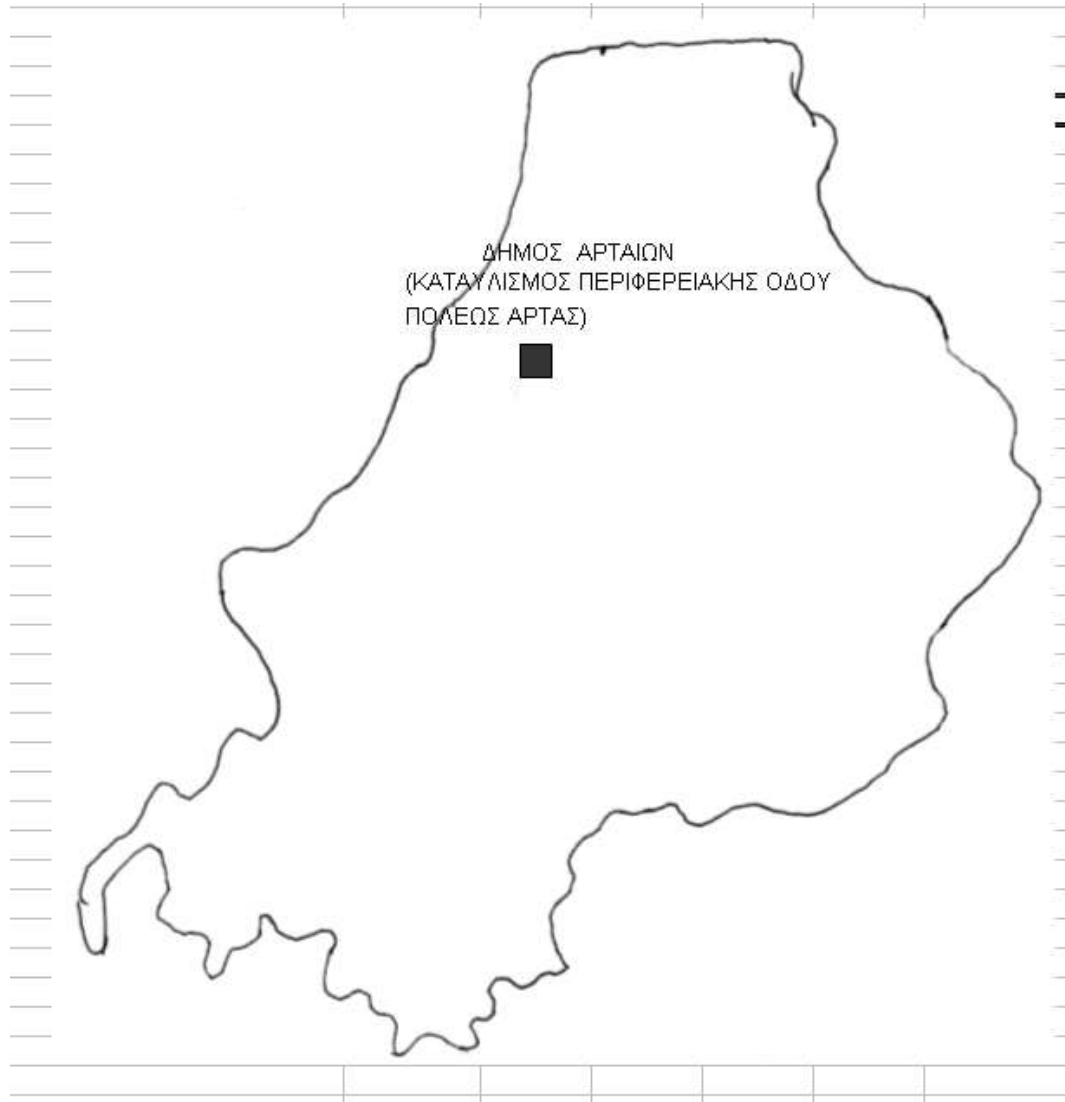
ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

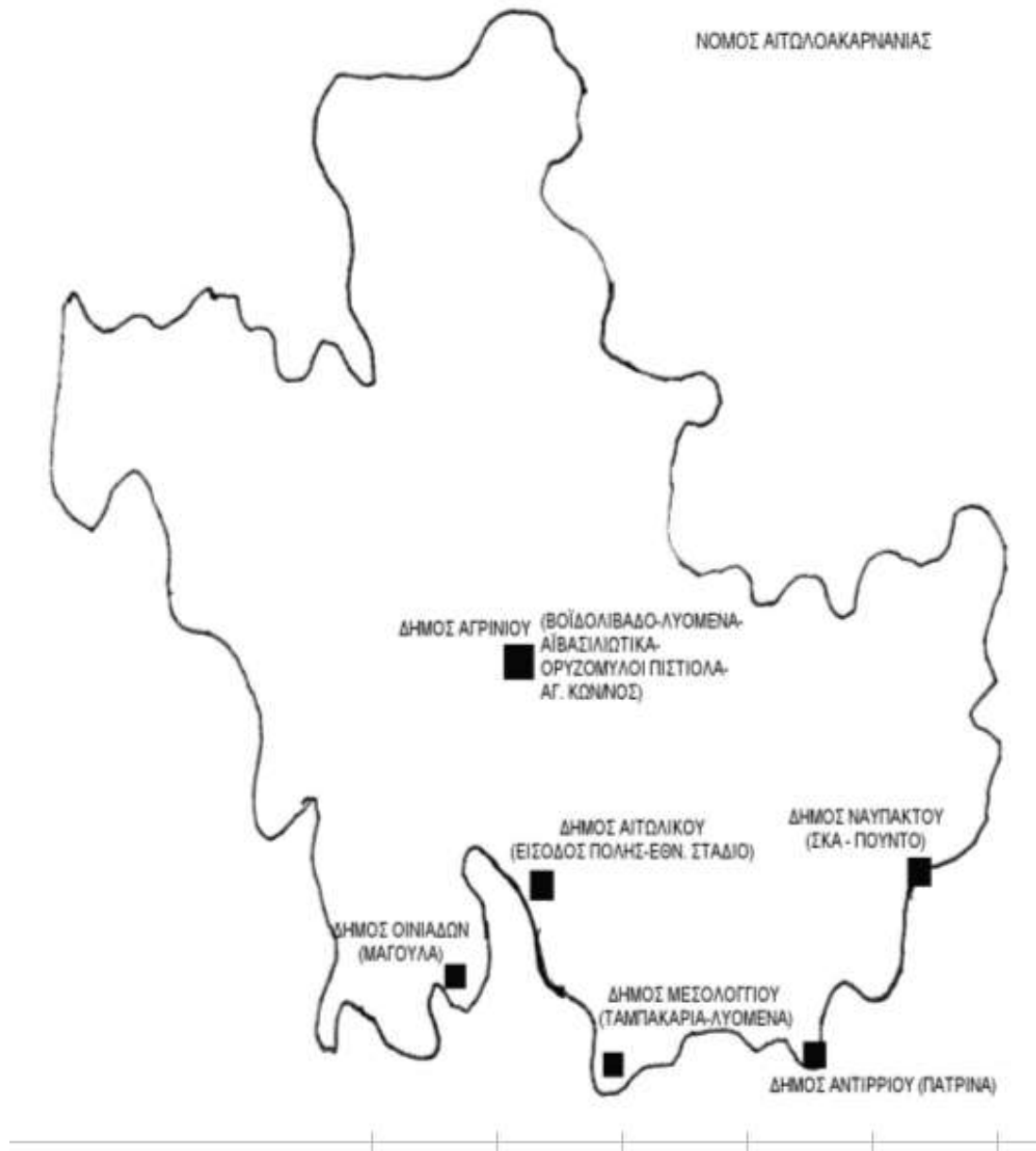
ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΑΣ

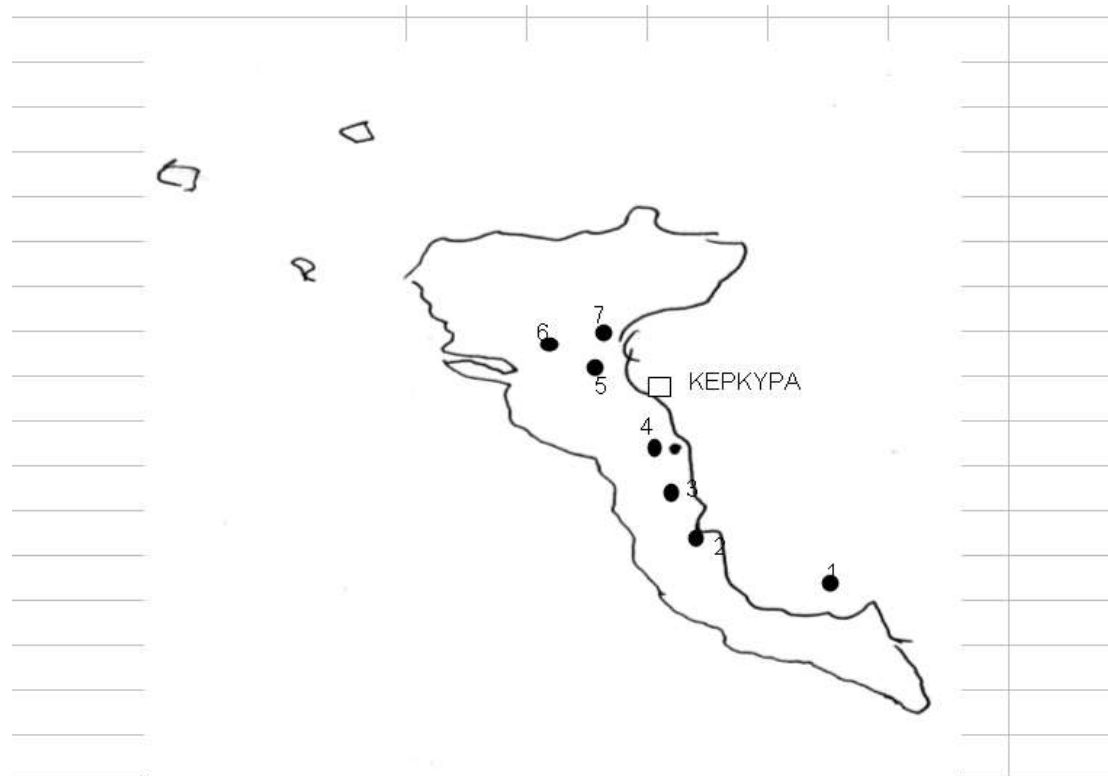
ΠΙΝΑΚΑΣ 11

ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

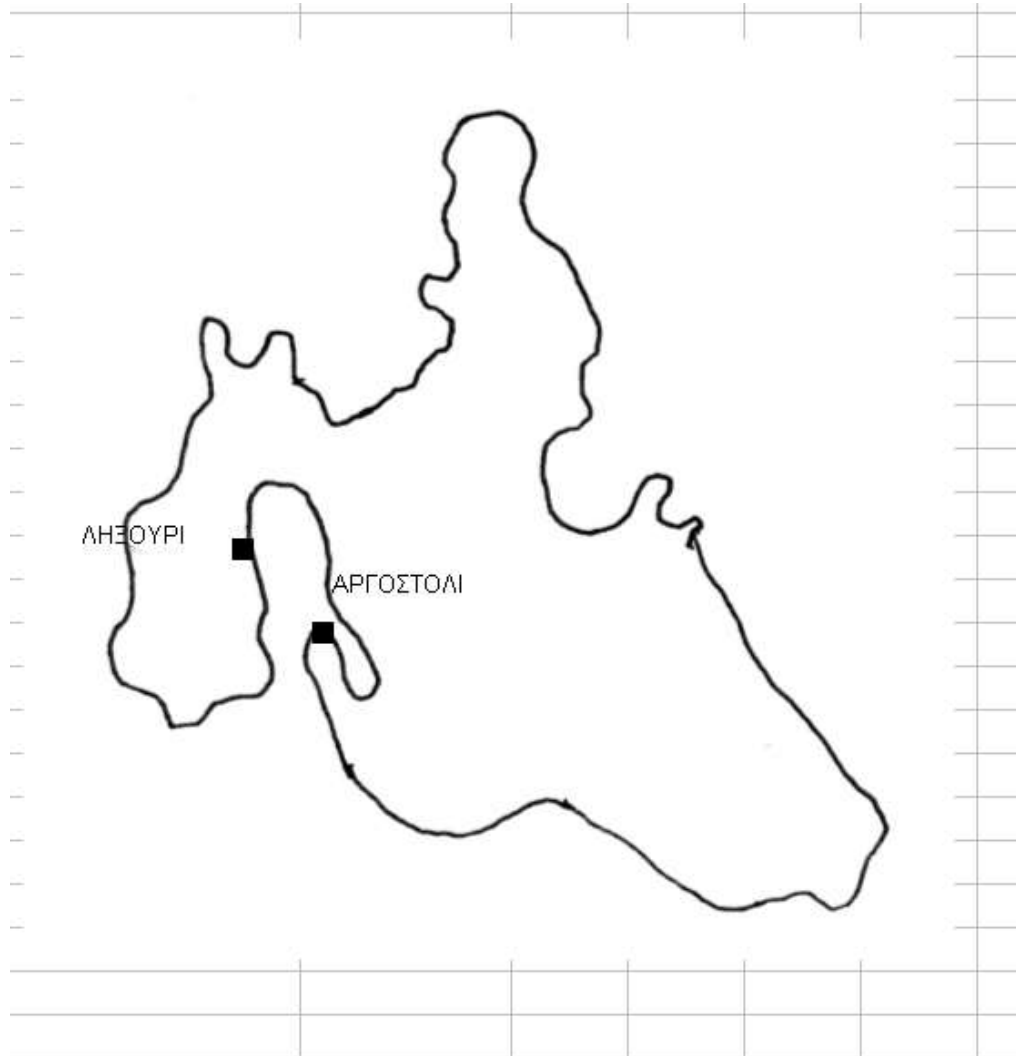

1: ΝΕΟΧΩΡΙ (Δ. ΛΕΥΚΙΜΜΑΙΩΝ) **2:** ΚΥΝΟΠΙΑΣΤΕΣ (Δ. ΑΧΙΛΛΕΙΩΝ) **3:** ΒΙΡΟΣ (Δ. ΑΧΙΛΛΕΙΩΝ) **4:** ΚΑΝΑΛΙΑ (Δ. ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ) **5:** ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (Δ. ΠΑΡΕΛΙΩΝ) **6:** ΛΙΒΑΔΙ ΡΟΠΑ (Δ. ΠΑΡΕΛΙΩΝ) **7:** ΒΑΣΙΛΙΚΑ (Δ. ΠΑΡΕΛΙΩΝ)

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ

2.3 Το έργο στις σχολικές μονάδες

Στον Πίνακα 14 που ακολουθεί καταγράφεται η ανάπτυξη του έργου στο εκπαιδευτικό πεδίο της περιοχής ευθύνης μου. Φαίνεται αναλυτικά πως υλοποιείται σε έξι (6) νομούς η εκπαιδευτική “γείωση” του Προγράμματος δηλ. κατά νομό, οι συνεργάτες δικτύου, η διάκριση σχολείων παρέμβασης και παρακολούθησης καθώς και η λειτουργία Τμημάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας (Τ.Ε.Δ.) και Εργαστηρίων Δημιουργικής Απασχόλησης Μαθητών (Ε.Δ.Α.Μ.).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

ΝΟΜΟΣ	ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΣΧΟΛΕΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ	Τ.Ε.Δ.	Ε.Δ.Α.Μ.
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ Παλαμά Χρυσάνθη Ρομπόρας Αναστάσιος Σιάπκας Κωνσταντίνος	25ο Δ.Σ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	Δ.Σ ΠΑΡΑΚΑΛΑΜΟΥ	25ο Δ.Σ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	
	10ο Δ.Σ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ			
	11ο ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Ν.ΖΩΗΣ			
ΑΡΤΑΣ Διαμάντη Βασιλική	2ο Δ.Σ ΑΡΤΑΣ	4ο Δ.Σ ΑΡΤΑΣ	2ο Δ.Σ ΑΡΤΑΣ	2ο Δ.Σ ΑΡΤΑΣ
		Δ.Σ ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ		
ΠΡΕΒΕΖΑΣ Τσεντσερής Μιχαήλ	Δ.Σ ΜΥΤΙΚΑ	Δ.Σ ΛΟΥΡΟΥ	Δ.Σ ΜΥΤΙΚΑ	Δ.Σ ΜΥΤΙΚΑ
		Δ.Σ ΩΡΩΠΟΥ		
		Δ.Σ Ν.ΚΕΡΑΣΟΥΝΤΑΣ		
ΚΕΡΚΥΡΑΣ Γορδίου Χαρά Μπίκα Χρυσή Μάμαλος Σπυρίδων (Μ.Α)	Δ.Σ ΣΙΝΑΡΑΔΩΝ	Δ.Σ ΓΙΑΝΝΑΔΩΝ	Δ.Σ ΚΑΝΑΛΙΩΝ	Δ.Σ ΑΦΡΑΣ
	Δ.Σ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ	Δ.Σ ΒΙΡΟΥ		
	Δ.Σ ΚΑΝΑΛΙΩΝ	1ο ΕΙΔ.ΣΧ. ΚΕΡΚΥΡΑΣ	Δ.Σ ΑΦΡΑΣ	
	Δ.Σ ΑΦΡΑΣ			
ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑΣ Λιναρδάτου Χαριτίνη	5ο Δ.Σ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ	1ο Δ.Σ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ	5ο Δ.Σ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ	5ο Δ.Σ ΑΡΓΟΣΤΟ ΛΙΟΥ
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ Σ Γεωργίου Αναστασία Δουλιώτης Γρηγόριος Παλαιοδήμου Ελεωνόρα Βρανάς Θεμιστοκλής (Μ.Α)	13ο Δ.Σ. ΑΓΡΙΝΙΟΥ	1ο Δ.Σ. ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ	13ο Δ.Σ. ΑΓΡΙΝΙΟΥ	1ο Δ.Σ. ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝ ΤΙΝΟΥ
	1ο Δ.Σ. ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	2ο Δ.Σ ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ		
	3ο Δ.Σ. ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ	1ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ		
	3ο Δ.Σ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	5ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ	1ο Δ.Σ. ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ	
	5ο Δ.Σ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	6ο Δ.Σ ΑΓΡΙΝΙΟΥ		
	3ο Δ.Σ. ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ		3ο Δ.Σ. ΑΙΤΩΛΙΚΟΥ	
	6ο Δ.Σ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ			
	2ο Δ.Σ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ			

2.4. Το Έργο με αριθμούς

Στους Πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται αριθμητικά και ποσοστιαία πόσοι μαθητές τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης φοιτούν στις σχολικές μονάδες του εκπαιδευτικού μας τοπίου. Με αριθμούς αλλά και ποσοστιαίες τιμές αποτυπώνεται, γενικά, ο τρόπος φοίτησης των μαθητών στο σχολικό σύστημα.

Στον ακόλουθο Πίνακα 15 καταγράφεται αριθμητικά και ποσοστιαία πόσοι τσιγγάνοι/Ρομ μαθητές φοιτούν στις σχολικές μονάδες (παρέμβασης και παρακολούθησης).

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

ΝΟΜΟΙ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	450	67	14,89%
ΑΡΤΑΣ	504	32	6,35%
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	353	29	8,22%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	696	79	11,35%
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	481	14	2,91%
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	2126	284	13,36%
ΣΥΝΟΛΟ	4610	505	10,95%

Από τον Πίνακα αυτό προκύπτει ο αριθμός αλλά και το ποσοστό των τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης μαθητών που τελούν υπό ένταξη.

Στον ακόλουθο Πίνακα 16 των έξι νομών αναφοράς μας φαίνεται αριθμητικά και ποσοστιαία (σε παράσταση) ο τρόπος φοίτησης των μαθητών αυτών στο ελληνικό σχολείο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

ΝΟΜΟΙ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΔΙΑΡΡΟΕΣ/ΠΟΣΟΣΤΟ		ΣΠΟΡΑΔΙΚΗ ΦΟΙΤΗΣΗ / ΠΟΣΟΣΤΟ		ΜΕΤΕΓΓΡΑΦΕΣ / ΠΟΣΟΣΤΟ	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	67	2	2,99%	8	11,94%	1	1,49%
ΑΡΤΑΣ	32	5	15,63%	1	3,13%	0	0,00%
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	29	17	58,62%	2	6,90%	0	0,00%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	79	26	32,91%	5	6,33%	2	2,53%
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	14	1	7,14%	0	0,00%	1	7,14%
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	284	106	37,32%	51	17,96%	16	5,63%
ΣΥΝΟΛΟ	505	157	31,09%	67	13,27%	20	3,96%

Αποτιμώντας, με βάση τους πίνακες και τις ποσοστιαίες αναλογίες, το έργο που απομένει να γίνει, δηλαδή τις επιτόπιες εκπαιδευτικές προκλήσεις, δεν πρέπει να διαφεύγει από την προσοχή ότι το στοίχημα στις μέρες μας δεν είναι τόσο **η γενίκευση της εκπαίδευσης** –που απομένει, ωστόσο, να κερδηθεί- όσο η εξίσωση των ευκαιριών δηλ. **η υποχρέωση της πολιτείας να εξασφαλίσει όχι μόνο ισότητα ευκαιριών στην πρόσβαση αλλά κυρίως στη σχολική επιτυχία όλων των παιδιών.**

3. ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό επιδιώκεται να διαγραφούν τα πλαίσια λειτουργίας του συγκεκριμένου Προγράμματος, με την έννοια ότι εντοπίζονται παράμετροι ή καλύτερα “σημεία” που βρίσκονται στα όρια, πάντοτε με μια έννοια μετάβασης ή/και αμφισβήτησης, αλλά και στις προοπτικές ολοκλήρωσης του Έργου.

3.1. Εντός .... εκτός..... (δράσεων)

❖ Η κοινωνική ομάδα των Τσιγγάνων/Ρομ χαρακτηρίζεται από την ετερογένεια (γλωσσική, πολιτιστική, κοινωνικο-επαγγελματική/οικονομική κ.ά.) που τη διέπει και που αναφέρεται σε διάφορες μελέτες. Ο πληθυσμός αυτός φαίνεται ότι “εμπλουτίζεται” από πολυπληθείς οικογένειες ρόμικης προέλευσης που προέρχονται από την Αλβανία. Παρεισφρέουν στη χώρα έχοντας διαλάβει την προσοχή των αρμοδίων αρχών (π.χ. τελωνειακών, συνοριοφυλάκων, κ.ά.) και εγκαθίστανται κάτω από απάνθρωπες συνθήκες σε ένα είδος καταυλισμού, απεριγραπτής αθλιότητας.

Έχουν γνώση οι αρχές (αστυνομικές ή άλλες); Ποιο είναι το νομικό πλαίσιο που τους καλύπτει, πέραν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Η περίπτωση τους περιλαμβάνεται “στο φυσικό αντικείμενο” της συγκεκριμένης πράξης, δηλ. του Προγράμματος ή είναι στην αρμοδιότητα του έργου “Ένταξη αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών”;

Στην περιοχή ευθύνης μου μπορώ να αναφέρω δύο (2) τέτοιους καταυλισμούς, στο Ν. Ιωαννίνων (Δήμος Πασσαρώνος, στα όρια της Ελεούσας) και στο Ν. Ζακύνθου, στα απώτατα όρια της ομώνυμης πόλης.

❖ Όχι στο βαθμό που αναφέρεται σε προηγούμενα χρόνια –και υπάρχουν διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα- οι τσιγγάνοι/ρομ μετακινούνται συχνά για επαγγελματικούς κυρίως λόγους. Στις περιπτώσεις αυτές, περιφερόμενοι (*gens du voyage*), εγκαθίστανται προσωρινά, στις άκρες των πόλεων και στις παρυφές κεντρικών – κύριων οδικών αξόνων, σε αυτοσχέδια καταλύματα προκειμένου να ασκήσουν παραδοσιακά κατά κανόνα επαγγέλματα (εμπόριο, παλιά σίδερα κτλ.). Το πρόσκαιρο των διαμονών αυτών δεν επιτρέπει να επιληφθεί κανείς οργανωμένα και στοχευμένα ώστε να αναζητηθούν λύσεις για εγγραφές και σχολική φοίτηση των παιδιών αυτών.

Οι μετακινήσεις αυτές αφορούν το σύνολο της περιοχής στην οποία αναφέρεται η Έκθεση αυτή και ιδιαίτερα τους Νομούς Κερκύρας, Αιτωλοακαρνανίας και Ιωαννίνων.

Εκτίμησή μου, ωστόσο, είναι ότι δεν γίνεται λόγος παρά για **ελάχιστο αριθμό παιδιών**, για τα οποία θα μπορούσε κανείς να ασκήσει “κοινωνική” πίεση προκειμένου να φοιτήσουν σε σχολείο.

3.2. ... Και επί τα αυτά...

❖ Η έκρηξη ή επέκταση του οικιστικού ιστού των πόλεων συνιστά συχνά ένα πολύπλοκο πρόβλημα του οποίου την αρμοδιότητα έχει το Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Πολύ συχνά, όμως, στην ελληνική πραγματικότητα το ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε..... φτάνει τελευταίο.... Έτσι, αναπτύχθηκε στην άκρη της πόλης του Αγρινίου ένας οιονεί οικισμός, πρόχειρων καταλυμάτων, που κατοικείται.... προσωρινά... από αρκετές οικογένειες. Το πλησιέστερο σχολείο είναι σε απόσταση 2,5 Km και οι συνθήκες επιβάλλουν στους διαμένοντες να θεωρούν τη φοίτηση μια μακρινή πολυτέλεια....

Η περίπτωση αυτή εύλογα οδηγεί σε ερωτήματα του τύπου:

- Ποιος φορέας προτείνει και πώς σχεδιάζεται η ανάπτυξη της λεγόμενης σχολικής στέγης;

- Τί μπορεί να γίνει βραχυπρόθεσμα;

- Πώς λειτουργεί η εκπαιδευτική (ή όποια άλλη αρμόδια) αρχή μπροστά σε τέτοια προβλήματα;

Ουσιαστικά το συγκεκριμένο παράδειγμα μπορεί να φωτίσει εναργέστατα πώς συμβαίνει να (ανα)παράγεται ο **οργανικός αναλφαβητισμός** στην Ελλάδα με κυριότερο μηχανισμό τις **μή-εγγραφές**.

❖ Όσο και αν θεσμικά το σημερινό νεοελληνικό σχολείο έχει κατακτήσει και τυπικά-νομοθετικά μια διαπολιτισμική θεώρηση (βλ. το Ν. 2413/1996), υπάρχουν “νησίδες” που θυμίζουν, σε δομικό επίπεδο, κοινωνικές διακρίσεις.... του παρελθόντος....

➤ Το 25^ο Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων είναι **αμιγώς** συγκροτημένο από τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης μαθητικό δυναμικό (τσιγγάνοι και “γύφτοι”).

➤ **Τάξη Ένταξης**, σε ανάμνηση των προηγούμενων **Τμημάτων Τσιγγανοπαίδων**, λειτουργεί στο Δημοτικό Σχολείο του Μύτικα στο Δήμο Πρέβεζας.

Οι παραπάνω θεσμικές αποκρυσταλλώσεις μαρτυρούν “τις αντιστάσεις” αποδοχής και διαχείρισης της κοινωνικο-πολιτισμικής διαφοράς στο κοινωνικό, κατά προτεραιότητα, πεδίο.... όσο και αν **υπόλογο αναδεικνύεται “το εκπαιδευτικό κατεστημένο”**.

❖ Αν, λοιπόν, η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση μετρά μια διαδρομή περισσότερο από δέκα (10) έτη, μπορεί, με εμπειρικές μελέτες, να διερευνηθεί το εύρος της φοίτησης, να περιγραφούν αναλυτικά, στη βάση των σχολικών δεδομένων, το είδος φοίτησης (κανονική, σποραδική, με μακροχρόνιες απουσίες σε διαφορετικές “στιγμές” του

σχολικού έτους, κτλ.), η όποια σχολική πρόοδος και οι καταγεγραμμένες επιδόσεις, ο παράγοντας φύλο και η ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι διαρροές και η όποια αιτιολογία τους κ.ά.

Η εφαρμογή, εξάλλου, του προγράμματος και για μια δεύτερη συναπτή σχολική χρονιά επιτρέπει να μελετηθεί εμπειρισττωμένα, κριτικά και μεθοδικά τόσο η επίδοση των μαθητών όσο και η συνεισφορά των Τ.Ε.Δ. και Ε.Δ.Α.Μ. στη σχολική επιτυχία των μαθητών.

❖ Οι ενημερωτικές συναντήσεις σε Ιωάννινα, Κέρκυρα και Αγρίνιο διευκόλυναν, όπως αναφέρθηκε, τους εμπλεκόμενους, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής αυτής καινοτομίας, ώστε να συντονιστούν και να δράσουν συνεκτικά προς την κατεύθυνση των στόχων του συγκεκριμένου έργου.

Σημειώνεται, ωστόσο, ότι οι εκπαιδευτικοί της Α' Βάθμιας Εκπαίδευσης, δάσκαλοι/ες και νηπιαγωγοί, **διατύπωναν σταθερά και τεκμηριωμένα την ανάγκη να επιμορφωθούν σε ενδοσχολικά ολιγομελή σεμινάρια.** Έθεταν ευθαρσώς και διεκδικούσαν επιτακτικά το αίτημα να συζητήσουν προβλήματα που τίθενται στη σχολική αίθουσα και να αναζητήσουν κατάλληλες πρακτικές για τη διαχείριση θεμάτων που δύσκολα μπορεί κανείς να θέσει σε ευρύ ακροατήριο.

❖ Η θέση του Διευθυντή της όποιας σχολικής μονάδας είναι νευραλγικής σημασίας. Γι' αυτό και το θεσμικό πλαίσιο προβλέπει αρμοδιότητες, αναθέτει ευθύνες και επιφυλάσσει στους Διευθυντές ένα συντονιστικό ρόλο, όχι τόσο προς τη διοικητική ιεραρχία και το σύλλογο διδασκόντων όσο προς το σύλλογο γονέων και τα αιτήματα του κοινωνικού συνόλου δηλ. των οικογενειών και των παιδιών τους. Αν, λοιπόν, η μια βασική πλευρά του έργου του αφορά στο δημόσιο συμφέρον, η άλλη αναφέρεται στους μαθητές και τη σχολική τους ζωή και πρόοδο. **Έτσι οι Διευθυντές ασκούν από μια κρίσιμη θέση ένα έργο που εκπροσωπεί το Σχολείο.** Ενσαρκώνουν το σχολείο εκφράζοντας την παιδαγωγική του αντίληψη.

Από την άποψη αυτή εκτιμώ ότι χρειάζεται οι Διευθυντές Σχολικών Μονάδων να θεθούν στο επίκεντρο της προσοχής του Προγράμματος "Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο" και να **παρακινηθούν να έρθουν σε ουσιαστική συνάντηση με το Έργο αλλά και να συμμεριστούν όχι μόνο τις κοινωνικο-εκπαιδευτικές του παραμέτρους αλλά και τις καθαρά εκπαιδευτικο-διδασκτικές του προτεραιότητες .**

Χρειάζεται το έμπειρο αυτό δυναμικό να αναδειχτεί σε βασικό και θεσμικό παρτενέρ του ίδιου του έργου γιατί αυτός αναλαμβάνει εκμέρους της σχολικής μονάδας να χειριστεί τύχες μαθητών, σχέσεις μεταξύ κοινωνικών ομάδων στο σχολείο, θεσμικές προβλέψεις και επιταγές, τη δυναμική των συναδέλφων και να εγγυηθεί μια ποιοτική παροχή έργου. Οι Διευθυντές έχουν προτεραιότητα....

ΩΣ ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η εφαρμογή της εκπαιδευτικής αυτής καινοτομίας, που εγγράφεται στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης θεωρείται, για την περιοχή ευθύνης μου και με βάση όσα έχουν αναλυτικά αναφερθεί, **γενικά ικανοποιητική** για το σχολικό έτος 2006-2007.

Αν η οργάνωση της σχολικής παρέμβασης χρειάστηκε κάποιο αναγκαίο χρονικό διάστημα, η πλήρης ενεργοποίηση γίνεται από το Νοέμβριο 2006, αφότου κατατίθενται και οι πρώτες εκθέσεις των συνεργατών του δικτύου.

Οι **συνεργάτες της περιοχής ευθύνης μου επέδειξαν υψηλό αίσθημα ευθύνης**, εργάστηκαν μεθοδικά, με ζήλο, ευελιξία και διάθεση συνεργασίας και το έργο που επετέλεσαν αντανακλάται στην έκθεση αυτή.

Θεωρώ, επίσης, ότι η **κ^α Β. Μπράχου** που ανέλαβε τη διοικητική ευθύνη και την οργάνωση της περιφερειακής γραμματείας κατέκτησε επαξίως και για τις οργανωτικές της δεξιότητες και για την επικοινωνιακή της ισχύ και συνέπεια την ευρύτερη δυνατή αναγνώριση και θεωρείται πλέον **ένα βασικό στέλεχος της ανάπτυξης και λειτουργίας του έργου στην περιφέρεια που έχω αρμοδιότητα.**

Το έργο υλοποιήθηκε ουσιαστικά σε έξι (6) νομούς.

Με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία φαίνεται ότι **όλα τα παιδιά τσιγγάνικης/ρόμικης προέλευσης** από τους παραπάνω νομούς έκαναν εγγραφή και φοίτησαν στα σχολεία της περιοχής τους. Εξαίρεση αποτελούν είκοσι (20) παιδιά που διαμένουν στην περιοχή του Σταδίου στο Αγρίνιο. Στον Πίνακα 16 παρουσιάζεται αναλυτικά (αριθμητικά και ποσοστιαία) το είδος φοίτησης (εγγραφές, διαρροές, σποραδική φοίτηση, μετεγγραφές) και εύκολα συνάγονται όχι μόνο **χρήσιμες παρατηρήσεις** αλλά και **“σημεία”** στα οποία η παρέμβαση χρειάζεται να γίνει περισσότερο στοχευμένη, συντονισμένη και αποτελεσματική. **Τα δεδομένα προσανατολίζουν και ιεραρχούν προτεραιότητες και ενδεχομένως μέτρα.**

Τέλος, στο κεφ. 3.2 (βλ. σσ. 31-32) σημειώνεται πού κατά τη γνώμη μου χρειάζεται να εστιάσει η ενδεχόμενη συνέχιση του έργου: **αν προτεραιότητα απαιτείται να δοθεί στους Διευθυντές Σχολικών Μονάδων για την κομβική θέση που επέχουν, δεν είναι χαμηλότερης σημασίας και ιεράρχησης η παιδαγωγική παρακολούθηση και στήριξη της φοίτησης των μαθητών και η επιμορφωτική (ενδοσχολική) υποστήριξη/ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών.**